

4/vii/1999

El doncs radiofònic

Hauriem hagut de dir, és clar, més exactament, el doncs causal radiofònic. Del doncs causal, és a dir, de l'ús de la conjunció doncs amb valor causal, en lloc, per tant, de perquè, ja que, com que o per tal com n'hem parlat diverses vegades —tots ple-gats, de Fabra ençà, els qui to-quem aquesta matèria— i tornar-lo a explicar fa envermellar. Fins ara, però, en parlàvem com d'un efecte del llenguatge escrit, que la llengua parlada desconeixia, i que provenia justament de l'afany de voler evitar el castellanisme «pues», tan introduït en l'expressió oral, i que té alhora valor de causa i de conseqüència, i actualment, segurament a través del llenguatge radiofònic, comença ja a ésser un defecte habitual de la llengua col·loquial.

Les conjuncions de causa poden arribar a expressar relacions subtilíssimes. El que s'indica en l'oració que introdueixen pot ésser no únicament la causa del que s'indica en l'oració principal, normalment e enunciada abans, sinó també el motiu, la raó que ens indueix a formular una determinada afirmació, allò que justifica que en parlem. Diguem, de nou, l'exemple arquetípic i protocanònic: No surto perquè plou. No costa gaire d'adonar-se que s'hi afirma que la pluja és la causa que un es quedi a casa i, per tant, la substitució incorrecta, en una frase, com aquesta, de perquè per doncs —»No surto

doncs plou»— sembla només possible per part de persones excepcionalment maldestres. Però de construccions com «Tot indueix a creure que la batalla serà moit aferrissada doncs es veu que l'enemic té les eines ben esmolades», en algun programa radiofònic en podem sentir unes quantes en poca estona. F'ús de doncs—en lloc de perquè, car, ja que, etc.—, encara que més dissimulat, hi resulta tan condemnable com en la frase de la pluja: les eines ben esmolades són la causa que indueix a creure que la batalla serà aferrissada.

Caldria que hom s'adonés del tort que es fa a l'idioma difonent frases com aquesta, que tanta de milers d'oients deuen escoltar i potser assimilar, inconscientment o qui sap si convencuts de la seva bondat. Una cosa són els escolts imprevistos, els problemes particulars de lèxic que planteja de sobte la notícia del dia i observem la bona voluntat amb que hom intenta de resoldre'ls; i una altra són aquests punts essencials, estructurals, que cal plantejar-ee previament, amb calma, i resoldre d'una manera definitiva, perquè si no, no passaran dos minuts d'emissió o discurs sense que hom incorri de nou en els solits, habituals, monòtons, reiterats defectes, tantes vegades denunciats.